

Krúdy Gyula művészeti stílusát, ennek jellegzetességét egészen pontosan: a

Krúdy-jelenséget

elemzi *Baránszky-Jób* László tanulmánya az *Új Írás* júliusi számában. Egyebek között azt veti fel a szerző, hogy az „otthonatlan, rendületlenül kocsmázó, tervszerűen korhely életmódot” folytató Krúdy, miként tudott többet írni, mint akár Jókai? „Mikor írt, mikor dolgozott? Erre egyetlen felelet kínálkozik: mindig. Nem is csinált egyebet. Csupán igyekezett férfias szeméremmel eltitkolni ezt a beteges exhibicionizmust...” Szüksége volt sajátos életformájára, hogy „mindentől, mindenkitől függetlenül adhassa át magát az egészsnek. Olyan távolságban a valóságtól, amelyből az kibontakozhatik.” Krúdy „egész életműve bonyolult vallomás arról az életérzésről, amely az írásba hajtotta”.

Ennek az életérzésének egyik alapja az: Krúdy számára „úgy otthon a múlt, hogy ő abban többé nem lakhatik”. Ennek az írónak a vándorai „ott érnek célhoz, ahol álomba szenderíti őket a fagy, amely kezét mégül is ott felelji a szívükön, miután azt annyiszor megborzongatta. Betemetett élet, szeszélyesen, s egyben hamis ravaszsággal megkevert kártya: múlt és jövő az ismeretlen cigányasszony selvemszoínvájára kiterítve. A belső összefüggéseire szétbontott sors és világ, az álomfejtés és a kártva világa: végzettszerűen véletlenek világa ez.”

Az emberi kapcsolatok szövevénye — Baránszky-Jób szerint — a szerelmi élmény pillanataiban dereng fel Krúdy világában. „A mondatok szerkezete énnügy életet, hangulatot közöl, mint a történetes idejéé, a sajátságos, a megjelenő összefüggések perspektívájára rendezett cselekményé. A cselekményé, amely nem fontos immár. Hiszen megtörtént, s úgvis csunán emlékeztünk rá Jobban mondva, felidézünk.”

Ha Krúdy művészi eljárását összehasonlítjuk a Proustéval, az látható, hogy mind Proust, mind Krúdy műve „nostalgian hozza azt a társadalmi valóságot, életszemléletet, amelyből éntül, de — más időviszonylatban”. Proust társadalmá „változatlan jelenként megy át a műbe: magát az író is szerves alkotórésze, leküzdhetetlen sznobizmusával, nosztalgiaiával annak rangskáláia, felsősztálva iránt. Krúdy nosztalgiaiá egy visszahozhatatlan múltnak szól. Ez a visszahozhatatlanság borong hangulati táia fölött: magasabb szintről néz vissza az ulazó az otthoni táira, lenéz rá, nem ölnéz, mint Proust többövíre. Mi sines távolabb Krúdytól, mint a sznob szebbnek, többnek láttatása.” Proust valóságigénye — így látja a tanulmány szerzője — a kamaszó. (Nála „vivisekcióban hull szét és szövődik lényegtelenségek összerágásává a múlt”). Krúdy kezdettől férfi módra, egyszerűen látja az életet”. Emlémsíkok révözetáhl elállítá világát. Több művében „őv hánik az idővel, mint Chagall szokott a képein a térrel”.